

Velvyslanectví
České republiky
v Bratislavě

30

VÝROČIE ZALOŽENIA
FAKULTY POLITICKÝCH VIED
A MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

ČESKÉ CENTRUM
BRATISLAVA

Program konferencie
**Re-prezentácia súčasných
vojnových konfliktov v médiách,
literatúre a filme krajín V4
s dôrazom na česko-slovenský
priestor**

15. 10. 2026

Fakulta stredoeurópskych štúdií
UKF v Nitre

Re-prezentácia súčasných vojnových konfliktov v médiách, literatúre a filme krajín V4 s dôrazom na česko-slovenský priestor

Organizátorom konferencie je Veľvyslanectvo ČR v Bratislave v spolupráci s Českým centrom v Bratislave, Ústavom stredoeurópskych jazykov a kultúr FŠŠ UKF v Nitre a Katedrou medzinárodných vzťahov a diplomacie Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov UMB v Banskej Bystrici.

Súčasťou konferencie je výstava zapožičaná z Českého centra v Bratislave s názvom **Fake news**.

Program konferencie

9:30 – 10:00 **Otvorenie konferencie** (Rudolf Jindrák, Monika Koblerová, Ladislav Szekeres, Ján Gallik, Miloš Zelenka)

Moderuje: **Miloš Zelenka**

10:00 – 10:15 **Tibor Žilka: *Vojna má aj ženskú tvár***

10:15 – 10:30 **Libor Pavera: *Imagologie vnútorného nepriateľa: Lexikálne-ikonická semióza „jiného“ od ružového trojuholníku k súčasnej diskurzívnej válce v česko-slovenskom priestore (na materiáli hry a filmu Bent)***

10:30 – 10:45 **Petr Komenda: *Básnik Radek Štěpánek a jeho reflexe válečného konfliktu na Ukrajině v konfrontaci s životním stylem současné české společnosti***

10:45 – 11:00 **Peter Juščák: *Odvlečení***

11:00 – 11:15 **Mária Huraj Rošteková – Janka Kubeková: *Ukrajinské ženy v diaspóre počas vojny: diskurzívna reflexia medzi pozíciou obeť a aktérky***

11:15 – 11:30 **Diskusia**

11:30 – 13:00 **Obed**

Moderuje: **Štefan Timko**

13:00 – 13:15 **Alexej Mikulášek: *Ke gramatice pozicovaného diskursu: prípadové studie teritoriálních konfliktů***

13:15 – 13:30 **Marek Janičík: *Mikropohľady z podzemia a frontovej línie: Re-prezentácia ukrajinsko-ruského konfliktu v dokumentárnej tvorbe Pavla Pekarčíka***

- 13:30 – 13:45 **Marta Žilková:** *Postava diet'at'a vo vojne*
- 13:45 – 14:00 **Beata Kozieľ:** *Konstrukce hrozby, mediální manipulace a zápas o hodnoty v meziválečné literatuře a v současném digitálním prostoru*
- 14:00 – 14:15 **Zdeněk Brdek:** *Obraz války na Ukrajině v současné české literatuře pro děti a mládež*
- 14:15 – 14:30 **Diskusie**
- 14:30 – 14:50 **Prestávka**

Moderuje: **Ján Gallik**

- 14:50 – 15:05 **Mária Polčicová:** *De Todesmühlen (1945): Obraz vojnových zločinov ako nástroj strategickej komunikácie a lexikálno-ikonickéj semiózy v procese prevýchovy povojnového Nemecka*
- 15:05 – 15:20 **Štefan Timko:** *Od rodinného konfliktu k občianskemu odporu: Premeny obrazu ruskej spoločnosti v dokumentárnom filme*
- 15:20 – 15:35 **Vladimír Heger:** *Válka není jen slovo*
- 15:35 – 15:50 **Markéta Pospíšiliková:** *Mezi fakticitou a fikcí: Poetika válečné reportáže v tvorbě Adély Knapové*
- 15:50 – 16:05 **Anna Košťálová:** *Obraz války na Ukrajině v českých literárních periodikách po 24. únoru 2022*
- 16:05 – 16:30 **Diskusie a záver konferencie**

16. október 2026

- 10:00 Premietanie filmu **Milan Rastislav Štefánik** (réžia Jan Sviták, 1935) v Českom centre (Český dům) – Prepoštská 6, P. O. Box 348, 814 99 Bratislava

Anotácie príspevkov

prof. PhDr. Tibor Žilka, DrSc. (Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre):
Vojna má aj ženskú tvár

Teória rozlišuje vojnu obrannú (spravodlivú) ako odpor voči nepriateľskej agresii a vojnu útočnú (agresívnu) na podmanenie cudzieho územia. Ženy v samej podstate zohrávajú v týchto vojnách odlišnú úlohu: pri obrane vlasti sú často odhodlanými bojovníčkami, dokonca niektoré aj hrdinkami, ba aj zomierajú v boji proti okupantom či cudzím votrelcom (sovietske ženy a dievčatá sa húfom hlásili do armády po napadnutí Sovietskeho zväzu Wehrmachtom); na druhej strane pri útočnej vojne sa masovo stávajú obeťami (nemecké a maďarské ženy znásilňované vojakmi Červenej armády, ženy odvlečené do GULAGU). Ako dôkazy na túto skutočnosť môžu poslúžiť knihy troch autorov a ich diel: prvou autorkou je nositeľka Nobelovej ceny Svetlana Alexijevič a jej dielo *Vojna nemá ženskú tvár* (1988), druhou je slovenský prozaik Pavol Rankov svojím románom *Matky* (2011) a tretou je umelecky, aj dokumentárne spracovaný osud Ireny Kavaschovej Petrom Juščákom (... *a nezabudni na labute* – 2014; dokumentárna próza Ján Antal – 2023). Všetky tri umelecké diela majú spoločnú vlastnosť v tom, že sú koncentrované na námety s ruskou tematikou a vo všetkých sú rozpracované osudy žien a ich špecifické postavenie vo vojne. Z hľadiska umeleckého spracovania možno v textoch identifikovať postmoderné postupy charakteristické pre najnovšie diela súčasnej prózy (využívanie žánru oral history, výskyt stručných minipríbehov s výraznou pointou, aktualizácia vojnových udalostí v súčasných podmienkach). Vojna vedená ruskou armádou má zväčša útočný charakter a má svojské črty (masové znásilňovanie žien, neúcta k ľudskému životu, odvaha pod vplyvom alkoholu a pod.). Zároveň nám vychádza, že vojna predsa len má aj ženskú tvár.

prof. PhDr. Libor Pavera, CSc. (Vysoká škola ekonomická v Prahe):
Imagologie vnitřního nepřítele: Lexikálně-ikonická semióza „jiného“ od růžového trojúhelníku k současné diskurzivní válce v česko-slovenském prostoru (na materiálu hry a filmu Bent)

Príspevek čte válku jako imagologický proces: jako lexikálně-ikonickou semiózu nepřítel, již média, literatura i film vytvářejí, stabilizují a šíří hetero-obraz „jiného“ v pozici My versus Oni. Na materiálu divadelní hry a filmu *Bent* (Sherman 1979; Mathias 1997) a jejich svědeckého podloží (Heger; dokumentace KZ Neuengamme) ukazuje, jak nacistický režim vedl vnitřní frontu totální války proti vlastní „nežádoucí“ populaci – homosexuálům a „jiným“ – a jak tento hetero-obraz fabrikoval slovem (LTI, § 175, eufemismus „očisty“) i ikonou (růžový trojúhelník, identifikační snímek). Stereotyp tu s komparatistickou imagologií (Lippmann,

Allport, de Man, Konstantinovič) chápeme jako výraz mocenského zájmu, ne jako odraz reality. Proti tomu staví studie protitah umění: subverzi stereotypu re-singularizací – návratem jména, tváře a osudu (kenotaf, postpaměť). Závěrem mapuje týž mechanismus na současnou informační a psychologickou válku v česko-slovenském / V4 prostoru: re-fabrikaci hetero-obrazu „jiného“ prostřednictvím dezinformace a „fake news“ (Ficova rétorika, „Velká výměna“, stereotyp „gender/LGBT“), kterou nasvěčuje Kunderova mediální imagologie a fenomén deepfake jako „nové actio“. Studie tak prokazuje kontinuitu válečné imagologie nepřítel napříč stoletím – od růžového trojúhelníku po obrazovou válku XXI. století – a roli umění jako jejího protijedu.

Mgr. Petr Komenda, Ph.D. (Univerzita Palackého v Olomouci): *Básník Radek Štěpánek a jeho reflexe válečného konfliktu na Ukrajině v konfrontaci s životním stylem současné české společnosti*

Poezie Radka Štěpánka se vyznačuje enviromentální perspektivizací a holistickým přístupem ke světu. Je inspirována hlubinnou ekologií, zejména filozofickým konceptem Davida Abrama. Ve skladbě *Pluk Azov*, jež byla napsána v roce 2022 a vyšla v roce 2026 v alternativním nakladatelství Adolescent, se básník do svého poetického konceptu pokusil zahrnout invazi na Ukrajinu a útok na město Mariupol. Dochází tak ke konfrontaci tří tematických rovin: životního stylu současné české společnosti, jež v sobě zamlčuje traumatické období normalizace a dvacetileté okupace, fragmentů přírodní krajiny ve věku antropocénu a válečné zkušenosti na Ukrajině. Prožitek lyrického subjektu je formován nejen kolektivní pamětí české společnosti, ale též existenciální úzkostí, studu a hanby. Konfrontace těchto tří rovin však metamorfuje původní úsilí o holistické uchopení světa v text – dokument, jenž metodou koláže nechává střetávat záznamy – obrazy roku 2022. Radek Štěpánek tak navazuje na evropskou poválečnou poezii, která se pomocí dokumentárních postupů pokoušela vyrovnat se situací přeživších druhé světové války (z české poezie zmiňme alespoň Františka Hrubína, Vladimíra Holana a Jiřího Koláře).

Ing. Peter Juščák (Asociácia spisovateľov Slovenska v Bratislave): *Odvlečení*

Oslobodzovanie Československa sovietskou Červenou armádou spromatizovalo vzťahy medzi oboma krajinami hneď po vstupe vojsk na územie predvojnovej ČSR. Od prvého okamihu sa začali plošné internácie predovšetkým mužov, ale i žien, dokonca aj mladých ľudí pred dovršením dospelosti. išlo predovšetkým o ľudí z územia s maďarským či karpatonemeckým osídlením na východe Slovenska, ale týkali sa aj slovenských lokalít. V snahe nevyvolať paniku či protesty, internácie vykonávali s uvádzaním pomoci sovietskej armáde pri

opravách ciest, železničných tratí či mostov. Za hranicami východného Slovenska internácie stratili na intenzite, ale sovietska politická polícia NKVD vyhľadávala tzv. nepriateľov na základe udaní. Sústredila sa na bývalých vojakov slovenského štátu, štátnych funkcionárov, protagonistov bývalého režimu a ruských emigrantov domestikovaných v Československu, najmä v Prahe. Malú časť internovaných stavalí pred vojenské súdy, kde bez dôkazov a bez riadnych procesov dostávali tresty desať a viac rokov v trestaneckých táboroch. Ostatní občania sa bez udania dôvodu ocitli v pracovných táboroch po celom Sovietskom zväze. Deportácie boli spočiatku čs. orgánmi kritizované, pokusy o ich zastavenie a o návrat deportovaných nemali odozvu. Postupom času sa úsilie čs. orgánov o návrat zavlečených utlmilo. Väčšina odvečených sa vrátila do roku 1950, mnohí sa vracali až po smrti Stalina a viacerých amnestiách asi do roku 1956. Navrátilci boli spravidla pod dohľadom ŠTB, mnohí sa stali občanmi druhej kategórie. Napriek rehabilitácii deportovaných sovietskymi orgánmi v 60. rokoch sa téma deportácií v socialistickom čs. režime zatajovala.

doc. PaedDr. Mária Huraj Rošteková, PhD. – Mgr. Janka Kubeková, PhD.
(Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici): *Ukrajinské ženy v diaspóre počas vojny: diskurzívna reflexia medzi pozíciou obete a aktérky*

Príspevok skúma diskurzívne konštruovanie postavenia ukrajinských žien v diaspóre na Slovensku v kontexte vojny po roku 2022. Vychádza z feministických prístupov v medzinárodných vzťahoch, agendy Ženy, mier a bezpečnosť a konceptu diaspóry, ktoré reflektujú rodovo podmienené napätie medzi pozíciou ženy ako objektom ochrany a politickej aktérky. Cieľom je analyzovať mediálne reprezentácie a vlastné naratívy ukrajinských žien, pričom prepája témy zraniteľnosti a materstva s občianskou angažovanosťou, komunitným líderstvom a transnacionálnou solidaritou. Metodologicky kombinuje kvalitatívnu diskurzívnu analýzu slovenských mainstreamových médií s analýzou pološtruktúrovaných rozhovorov. Prostredníctvom komparácie mediálnych obrazov a ženských výpovedí štúdia identifikuje dominantné interpretačné rámce formujúce verejné porozumenie postavenia ukrajinských žien v súčasnej diaspóre.

PhDr. et PaedDr. Alexej Mikulášek, PhD. (Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre): *Ke gramatice pozicovaného diskursu: prípadové studie teritoriálních konfliktů*

Studie přináší filologicky orientovanou analýzu vybraných pozicovaných diskursů a sleduje opakující se strukturní analogie v konstrukci kolektivního MY a ONI. Na případových studiích britských a argentinských reprezentací války o Falkland Islands/Las Islas Malvinas, čínských a japonských reprezentací konfliktu o Diaoyu/Senkaku Islands a arménských a ázerbájdžánských reprezentací

poválečného prostoru Arcachu/Náhorného Karabachu zkoumá prostředky, jimiž jednotlivé strany legitimizují vlastní teritoriální nároky a de-legitimizují nároky protivníka. Doplnkově přihlíží také k diskursům dalších teritoriálních konfliktů. Teoreticky výzkum navazuje zejména na van Dijkovo pojetí ideologické polarizace a pozitivní sebe prezentace/negativní prezentace druhých, discourse-historical approach Ruth Wodakové a Martina Reisigla, teorii pozicování Roma Harrého a Luka van Langenhovea, van Leeuwenovu analýzu reprezentace sociálních aktérů a Goffmanovu koncepci rámování a sebe prezentace. Pozicovaný diskurs je přitom chápán jako diskurs, který přisuzuje aktérům asymetrické identity, role, hodnoty a míru agentivity. Cílem analýzy není rozhodovat o historické, právní či politické „pravdě“ jednotlivých teritoriálních sporů, nýbrž popsat opakující se mechanismy, jimiž jsou MY a ONI diskursivně scénizováni. Předběžná analýza ukazuje zejména tendence k autochtonizaci vlastního kolektivu, viktimizaci MY a agresorizaci ONĚCH, asymetrické distribuci agentivity, selektivní historizaci a delegitimizaci konkurenčního narativu. Vlastní metodologické těžiště spočívá ve filologické analýze jazyka, stylu a kompozice vybraných dokumentárních filmů a videí dostupných převážně v angličtině.

Mgr. art. Marek Janičík, ArtD. (Akadémia umení v Banskej Bystrici):
Mikropohľady z podzemia a frontovej línie: Re-prezentácia ukrajinsko-ruského konfliktu v dokumentárnej tvorbe Pavla Pekarčíka

Zatiaľ čo médiá hlavného prúdu re-presentujú ukrajinsko-ruský konflikt primárne prostredníctvom makro-naratívov, správ z prvej línie a strategicko-vojenskej semiózy (spravodajské zábery, štatistiky, politická rétorika „My versus Oni“), česko-slovenský dokumentárny film ponúka celkom odlišnú estetickú a etickú optiku. Príspevok sa zameriava na filmovú tvorbu slovenského režiséra a producenta Pavla Pekarčíka (*8 rokov pri frontovej línii*, *Svetloplachosť* a pripravované projekty), ktorý dlhodobo reflektuje realitu vojny na Ukrajine. Na základe autorského rozhovoru s režisérom príspevok analyzuje Pekarčíkovu špecifickú metódu „mikropohľadov“ a participatívneho pozorovania. Výskum sa sústreďuje na to, ako Pekarčík dekonštruje tradičnú ikonografiu vojny: namiesto senzačných záberov bojov sa orientuje na každodennosť civilného obyvateľstva, uzatvorené mikro-svety (charkovské metro, pohraničné dediny) a intimitu ľudského prežívania pod tlakom neustáleho ohrozenia. Osobitná pozornosť je venovaná vizuálnej a jazykovej semióze jeho snímok – ako práca so svetlom, tichom, absurdným humorom a detskou perspektívou subvertuje hegemonne mediálne komunikáty. Príspevok zároveň zasadzuje Pekarčíkovu tvorbu do širšieho kontextu česko-slovenskej koprodukčnej kinematografie a uvažuje o etických hraniciach zobrazovania traumy. Diskutuje tiež o tom, do akej miery autorov nepriamy, lyricko-dokumentárny prístup predstavuje formu estetickú rezistenciu voči vojnovéj propagande, cenzúre či zjednodušujúcim mediálnym rámcom.

prof. PhDr. Marta Žilková, PhD. (Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre):
Postava dieťaťa vo vojne

Osudmi dospelých v druhej svetovej vojne sa zaoberá množstvo literárnych diel. Človek je analyzovaný po každej stránke – ľudskej, psychickej, politickej, emocionálnej, vojenskej atď., pričom dieťa vo väčšine príbehov má iba doplňujúcu, sekundárnu úlohu. Najčastejšie iba „posilňuje“ negatívny vojnový zážitok. Prakticky až od vydania knihy *Denník Anny Frankovej* (2015) začali sa autori zaoberať dieťaťom v postavení hlavnej postavy. Vychádzajú ďalšie denníky, napr. Dávid Rubinovicz: *Dávidkov denník* (2016) alebo beletristické spomínanie dospelých na detstvo prežité vo vojne – John Boyne: *Chlapec v pásikavom pyžame* (2014), Markus Zusak: *Zlodejka kníh* (2005) a pod. Mnohé z týchto diel sú natoľko sugestívne, že sa z nich stávajú obľúbené filmové diela, ako napríklad spomenutá *Zlodejka kníh*. V príspevku sa pozornosť sústreďuje na pohľad detí – knižných hrdinov – na vojnu, dospelých, na vlastný osud. Bude to istá psychologická sonda nielen do postáv detí, ale aj do ich postavenia vo vojne a zmeny v správaní, myslení a názoroch po vojne. Zároveň si bude všímať aj spôsob zobrazovania v jednotlivých dielach, lebo nie je jedno, či ide o beletrizovaný alebo autorský (v prípade denníkov) text.

Mgr. et Mgr. Beata Kozieľ (Univerzita v Bielsko-Biała): *Konstrukce hrozby, mediální manipulace a zápas o hodnoty v meziválečné literatuře a v současném digitálním prostoru*

Príspevok sa zaoberá komparatívnou analýzou toho, ako stredoevropská meziválečná literatúra a súčasná digitálna média konštruujú obraz geopolitických hrozieb a nepriateľa. Na pozadí vybraných diel českej, slovenskej a poľskej proveniencie z let 1918–1939 (reprezentujúcich rôzne žánry od satiry po katastrofickú víziu) skúma naratívne vzorce, jazykmi ktorých autori reagovali na tehdejší nástup masovej propagandy, cenzuru a polarizáciu spoločnosti. Tieto historické stratégie následne konfrontuje so súčasnou „strategickou komunikáciou“ a informačnou vojnou. Cieľom je ukázať, že dnešní digitálni jevy – ako je budovanie schématu „My versus Oni“, šírenie naratívneho chaosu či dezinformačný tlak – sa opierajú o hlboko zakorenené sémantické vzorce, ktoré literatúra prvej polovice 20. storočia dokázala geniálne anticipovať. Príspevok tak ponúka nový pohľad na kontinuitu psychologického pôsobenia médií na spoločnosť v krízových momentoch dejín.

Mgr. Zdeněk Brdek, Ph.D. (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích):
Obraz války na Ukrajině v současné české literatuře pro děti a mládež

Ruská invázie na Ukrajinu v únoru 2022 predstavuje výrazný impulz tak pre súčasnú českú literatúru pre deti a mládež. Príspevok sa zameria na spôsoby,

jimiž vybrané texty zprostředkovávají válečnou zkušenost dětskému recipientovi. Pozornost bude věnována především motivům ztráty domova, uprchlictví, odloučení, strachu a solidarity a způsobům, jimiž je konkrétní geopolitický konflikt převáděn do perspektivy individuální, často dětské zkušenosti. Samostatně bude sledována konstrukce opozice „My“ a „Oni“ a její případné narušování prostřednictvím motivů setkání, přátelství a přijetí. Příspěvek bude zároveň zkoumat, jak literatura pro děti pracuje s reprezentací násilí a válečného traumatu vzhledem k věku recipienta a do jaké míry se obraz konkrétní války proměňuje v obecnější obraz války jako zkušenosti ohrožení, ztráty a nuceného opuštění domova. Cílem je ukázat specifické narativní strategie, jimiž současná česká literatura pro děti a mládež nejen reflektuje válku na Ukrajině, ale také utváří představy dětského čtenáře o válce, uprchlictví, solidaritě a vztahu k druhému.

PhDr. Mária Polčicová, PhD. (Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici):
De Todesmühlen (1945): Obraz vojnových zločinov ako nástroj strategickej komunikácie a lexikálno-ikonickéj semiózy v procese prevýchovy povojnového Nemecka

Príspevok analyzuje dokumentárny film *Die Todesmühlen* (1945) nie ako pasívne historické svedectvo, ale ako strategický nástroj ranej audiovizuálnej politiky v rámci denacifikácie a prevýchovy nemeckého obyvateľstva. Prostredníctvom lexikálno-ikonickéj semiózy sa zameriava na naratívne a presvedčacie mechanizmy, ktorými film konštruoval morálnu zodpovednosť a formoval kolektívnu pamäť povojnového Nemecka. Skúma najmä to, ako filmová reprezentácia utrpenia prostredníctvom dichotómie „my versus oni“ legitimizovala spojenecké demokratizačné politiky. Historická sonda slúži zároveň ako východisko na širšiu reflexiu o pretrvávajúcej funkcii vizuálnych reprezentácií vojnového násillia pri formovaní spoločenskej zodpovednosti a politickej legitimacy. Tento mechanizmus zostáva kľúčovým prvkom strategickej komunikácie aj v 21. storočí, čo potvrdzujú súčasné mediálne obrazové konštrukcie vojny na Ukrajine a dokumentovanie vojnových zločinov z miest ako napr. Buča.

doc. Mgr. art. Štefan Timko, PhD. (Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre):
Od rodinného konfliktu k občianskemu odporu: Premeny obrazu ruskej spoločnosti v dokumentárnom filme

Príspevok sa zameria na komparatívnu analýzu dokumentárnych filmov *Pretrhnuté putá* (2022) ruského režiséra Andreja Lošaka a *Pán Nikto proti Putinovi* (2025), ktorý režírovali David Borenstein a Pavel Talankin. Obe snímky prostredníctvom individuálnych príbehov skúmajú mechanizmy fungovania ruskej propagandy a jej dôsledky pre každodenný život jednotlivca, rodiny a širšej komunity. Kým Lošak v bezprostrednej reakcii na začiatok ruskej invázie na Ukrajinu sleduje rozpad

rodinných väzieb medzi podporovateľmi a odporcami vojny, *Pán Nikto proti Putinovi* sa sústreďuje na učiteľa Pašu, ktorý v prostredí malej ruskej školy dokumentuje prenikanie vojnovnej propagandy do vzdelávania a života miestnej komunity. Cieľom príspevku bude porovnať predovšetkým spôsoby reprezentácie propagandy, stratégie práce s protagonistom, vzťah medzi individuálnym a kolektívnym príbehom a využívanie kamery ako nástroja svedectva a odporu. Pozornosť bude venovaná aj premene dokumentárnej výpovede: od diagnostiky spoločenského rozkolu a rozpadu medziľudských vzťahov v *Pretrhnutých putách* k intímnejšiemu príbehu občianskej odvahy a aktívneho zaznamenávania reality v *Pánovi Nikto proti Putinovi*. Komparácia ukáže, ako sa v priebehu troch rokov mení filmové uchopenie ruskej spoločnosti, pričom v oboch prípadoch zostáva ústrednou témou konflikt medzi osobnou skúsenosťou, oficiálnym obrazom reality a schopnosťou jednotlivca zachovať si vlastný morálny postoj.

PaedDr. Vladimír Heger (Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem): *Válka není jen slovo*

Slovo válka je nadužívané ve veřejném prostoru, jeho symboličnost je přexponována, nad pravým smyslem často převažují přenesené a stereotypní významy. Válčí se i o význam samotného slova válka. Rozdílnost kultur jako zdroj agresivních konfliktů se objevuje v pojetí S. Huntingтона, mnohé války se ovšem odehrávají v rámci jednoho kulturního kontextu (Súdán, okupace Ukrajiny). Literatury v zemích, které nejsou bezprostředním objektem válečných dějů, se zabývají především subjektivní reflexí válečných konfliktů. Jako příklad uvedeme současnou francouzskou prózu (A. Jenni: *Francouzské umění válečné*, K. Tuilová: *Bezstarostnost*) a reakci na teroristické útoky v září 2001 v americké próze (J. Updike: *Terorista*, J. S. Foer: *Příšerně nablízka a k nevíře blízko*, D. DeLillo: *Padající muž*). Místo konkrétní historičnosti užívá slovo válka mnoho děl populární kultury v žánru fantasy, postapokalyptických příbězích a digitálních hrách (mytologizace síly v postavě supermana, obraz neohroženého bojovníka, který zachraňuje celou civilizaci). V digitálních médiích s globálním dosahem dospěl postmoderní přístup volné interpretace k postfakticitě a zintenzivňuje šíření tzv. kulturních válek. Komunikace je jednotou racionálních, emotivních a hodnotových prvků, jejichž rovnováha je narušena účelovým a komerčním používáním digitálních médií, která nahrazují bezprostředně žitou a historicky tradovanou zkušenost vytvářením umělých světů. Válka se stává jenom hrou nebo zábavou, tzv. „černou labutí“ (N. Taleb).

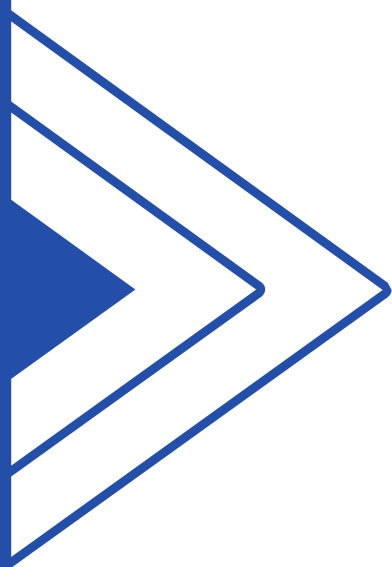
Bc. Markéta Pospíšilíková (Masarykova univerzita v Brně): *Mezi faktitou a fikcí: Poetika válečné reportáže v tvorbě Adély Knapové*

Príspevok se zaměřuje na analýzu novinářské a literární tvorby české autorky a

reportérky Adély Knapové v kontextu současných válečných konfliktů, a to se zvláštním zřetelem k reflexi války na Ukrajině. Cílem příspěvku je prozkoumat ztvárnění války v reportážních textech Knapové a jejích dílech *Zbabělé zápisky z ukrajinské války* (2023) a *Krvavý kompot* (2025). Všimát si budeme zejména toho, jak autorka pracuje s dělením „My versus Oni“, jakým způsobem buduje empatickou vazbu s oběťmi konfliktu a jak přistupuje k etickým limitům zobrazení násilí a destrukce. Součástí analýzy bude rovněž otázka, jak je v textech tematizována informační a psychologická válka. Příspěvek tak přispěje k diskusi o proměnách žánru české reportáže a dokumentární literatury a ukáže, jakým způsobem individuální autorská perspektiva tvaruje kolektivní vnímání současných geopolitických krizí.

Bc. Anna Košťálová (Masarykova univerzita v Brně): *Obraz války na Ukrajině v českých literárních periodikách po 24. únoru 2022*

Příspěvek se zaměřuje na literární reakce na ruskou invazi na Ukrajinu, publikované v českých literárních periodikách po 24. únoru 2022. Pozornost bude věnována poezii a krátké próze českých a ukrajinských autorů a autorek, zejména v časopisech *Tvar*, *A2* a *Ostravan* v průběhu roku 2022. Cílem je sledovat, jakými lexikálními a obraznými prostředky tyto texty reprezentují válku a její aktéry a jakými způsoby zachycují osobní prožívání války. Pozornost bude věnována také opakujícím se motivům domova, krajiny, násilí, smrti, uprchlictví či solidarity a jejich významu při utváření obrazu válečného konfliktu. Příspěvek zároveň představuje literární periodikum jako aktivního prostředníka mezi válečnou zkušeností a českými čtenáři. Sleduje proto nejen samotné literární texty, ale také jejich výběr, tematické řazení a redakční rámování. Zaměřuje se tak na způsoby, jimiž česká literární periodika v průběhu roku 2022 spoluutvářela obraz války na Ukrajině a skrze literaturu zprostředkovávala zkušenost těch, kteří jí byli přímo zasaženi.

Informácia pre autorov a autorky príspevkov:

Príspevky budú publikované v monotematickom čísle časopisu *Stredoeurópske pohľady* (č. 1/2027). Termín zaslania príspevku v rozsahu do 10 (12) normostrán vrátane zoznamu literatúry je do 31. 1. 2027. Formálne pokyny pre úpravu príspevku nájdete na stránke časopisu www.stredoeuropskepohlady.fss.ukf.sk.